

Prijateljica mojemu, gospodu
Jos. Cimpermanu
v priznani spomin

Ant. Tumbek

33753, II, D, g

54
Yalblinska

GODEC.

Poleg narodne pravljice o vrbskem jezern.

Spisal

ANTON FUNTEK.

Ljubljani.

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

1889.

Založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

Istotako priporoča dalje v najinem zalagateljstvu izšle nastopne knjige, koje se dobivajo po vseh knjigo-tržnicah:

Zlatorog.

Planinska pravljica, spisal R. Baumbach.

Z dovoljenjem pisateljev in založnikovim preložil

Anton Funtek.

Cena vkusno vezani knjižici 2 gold., po pošti 10 kr. več.

Anton Funtek, dobro poznat po svojih izvornih pesniških proizvodih, podaril je slovenskemu narodu sê svojim prevodom Baumbachove poezije »Zlatorog«, ki se je kot pravljica do današnjega dne obranila pri vseh pastirjih v dolih triglavskega pogorja, prekrasno darilo. Knjižica, kaj bogato in najelegantneje opremljena, bode gotovo vse rodoljube zelo obradostila, ki imajo srce in smisel za ta pesniški umotvor, čegar dejanje se vrši na našem romantičnem Gorenjskem.

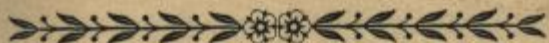
V prošlem letu bili so dotiskani in so zagledali beli dan:

Stritarjevi zbrani spisi.

6 zvezkov v 8 ^o , mehko vezanih . . .	stane gold. 15' —
6 » » 8 ^o , v platno » . . . »	» 18' 60
6 » » 8 ^o , v francoski vezbi » . . . »	» 20' 70

Usojava se torej na odličnega slovenskega pisatelja napominane zbrane spise, koja elegantna, fina izdava, okrašena s pesnikovo podobo v bakrorezu, bode dika vsaki knjižnici, osobito opozarjati in je toplo priporočati vsakemu naobraženemu Slovencu.

GODEC.

Poleg národne pravljice o vrbskem jezeru.

Spisal

ANTON FUNTEK.

V Ljubljani.

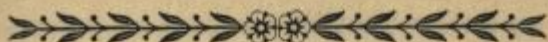
Natisnila in založila Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

1889.

II D 33.753 g

Prejeto od urada
za upravljanje imovine
upornikov

Po strmi poti stopa prašen potnik.
Utrujenost mu je sklonila glavo,
Upógnila život visokorasli,
Ugásila plamèn očém globokim.
Po tilniku se vsipljejo mu kodri,
Obili kodri svetločrne bôje,
Vijó se mu po hrbtu kakor kače,
Obkrožajo obraz mu zagoreli.
Lep bil bi ta obraz, da niso strásti
Zarísale vanj znakov neizbrisnih,
Da časih iz očij bi divjezročih
Poglèd ne šinil, svetel kakor blisek,
Poglèd, ki te zapeče v duše dnò.
Osupel gledaš vanje in preplašen;
Srcé se stiska, kri zastaja ti,
A zdajci vroče ti prihaja zopet.
Lepé so, ali v njih se bliska pèklo!

Ob palico opira se z desnico,
Skrbnó zavite nosi v levi gosli.
Pač redkokdaj iz njih zapoje glas,
Vesele duše rahla, mila priča,
Podoben glasu angeljcev pojočih;
Iz goslij teh kipí jedino tok
Viharnih glásov, tok besnečih čustev,
Kot peli bi, vriskáli zli duhovi,
Da koperní mu duša, kdor jih čuje!

Na vrh dospel je; zdajci dvigne pógled,
Ozre se doli, in strmèč obstane.
Prostrana širi se pred njim dolina,
Krasná takó, da pač na daljnih potih
Nikjer ni videl lepše krájine.
Tam doli ziblje se v lehkotnem vetru
Rodilne zemlje teški zlati sad,
Pokrópljen z znojem in rosó nebeško,
Bogat zaklad, vračilo oratarju;
Med žitom se vijó potoki bistri,
Srebrni traki med rumenim zlatom,
In tlà pojé s krepilnim hladom;
Zeleno listje diči drevje gosto
(Krasnejšega nikoder ni zelenja!).

Izmed dreves pa bélijo se hiše,
Ponosne, lepe kot gosposki dvori,
Ki jih zanesla je čarôbna moč
Iz daljnih mest v zeleno krájino.
Goré ugleda sinje, zračne v dalji,
Nebó razpenja se nad njimi jasno,
Napolnjeno, pretkano z živim sojem;
Po njem čolniči vozijo se zlati,
Krilati božji angeljci veslajo
In nosijo blagóst nebeško v njih . . .
Z gorâ na polje, s pólja na nebó
Uhaja godcu vid; na belih hišah
Obstane mu napósled srep in žgoč,
Kot hotel bi predreti v njih notranjost.

Da res so to vasí? Kakó pač mogel
Verjeti bi, da bivajo tam kmetje,
Vsakdanji kruh služeči s čelom znojnim?
Ti krasni dvori, te ponosne hiše,
Gospôdi bi lastnina bili vredna,
Preširnega bogastva tod je dom.
Na mahovito skalo sede godec,
Kraj sebe dene palico in gosli,
Podprè z rokâmi kodrasto si glavo,

In zrè pred se . . . Kaj njemu do bogastva?
Dovolj ga videl je v življenji svojem,
A njega slásti ni okušal nikdar,
Z blaginjo še pojíl srcá nikoli.
Da videl zdaj bi pred seboj gorjé.
Razpale kočé mesto hiš bogatih,
Kaj njemu to? V življenji tudi videl
Zadosti je trpljenja in gorjá,
Todà če tožil ni zarad bogastva,
Zarad ubožstva ni pretakal solz!
Za hip le zrè človeštva strah in upe
Ter gré, pustivši za seboj spomine!

Sedaj se dvigne. Kakor smeh zlovoljen
Zvení iz temne duše v jasni zrak;
Pogledi zli upró se na obnebe,
In dve pesti se dvignete uporno.
A kakor da je hipno boljši čut
Uklonil, zmagal to njegovo divjost,
Povesi ji, očí povesi tudi,
Brž palico poprime zdaj in gosli,
In hitro dalje se spustí na pot.

Vkrog njega poje rod veselih ptičev,
Ne čuje jih; od božjih dél v prirodi,
Od tega, kar človeška dlan stvarila,
Odmika pógled, kakor da je vero
Izgubil v božjo milost in v človeštvo.
Kdo vé, če kdaj je čutil vero to,
Če ni mu vzelo je človeštvo sámó?
Kdor véruje v sobrata svojega,
Brez dvojbe pač Bogá spoznava tudi!

Za daljnimi gorámi tone solnce;
Tihoten mrak prostira svoj ovòj
Po zemlji, koder hodi godec tuji.
Sedaj dospè k poslopjem prvim v vási,
In postojí pred njimi, nevedoč,
Da li bi stopil kam in poiskál
Pokoja v njih, zavetja udom trudnim.
Sedaj zravná se mu život visoki —
Čuj, godba, hrup mu bije na uhó,
Vriskanje se glasi po zraku tihem,
Zveneči glasi rádosti razkošne
Oživljajo življenje mu zastalo.
Kakó posluša z bistrimi očmi,
Kakó uhó nastavlja glasom zvonkim —

O, tacih glásov nebrzdana strast
Strastí mu vzbuja nekročene v prsih! . . .
In kakor da ga tira skrivna moč,
Za njimi zdaj hití z nogó lehkotno,
Stojí pod oknom jedno, dve trenotji,
Stojí med tolpo pivcev in plesalcev.

Nevtegoma prestane hrup in godba,
Očij se sto uprè na góslarja,
In šepetanje vstane po dvorani.
A znova že razvije se življenje.
In z vročim čelom, vročimi pogledi
Stojí med pivci on, in na uhó
Bijó mu slôva: «Dobro došel, godec,
Pokaži hitro goslij svojih moč!»

Kot róganje zvené mu te besede.
Srdit ozrè se po plesalcih bližnjih,
In zagrohoče se na glas. Ugleda,
Kako goré obrazi jim razvneti,
Kako temní jim vinjenost oči,
Kako zavest ostavlja zbrano tolpo.
In urno prime vina kupico,

Močij jim vliva novih v ude trudne,
Morí srcé jim, mami sleharn čut,
Razvnema jim glavé in krí zastalo,
Da teče kakor ogenj jim po žilah.
Glasovi niso več to goslij mrtvih,
Grohot je to podzemskih strašnih sil;
Ni godec to, nikdár, demon je to,
Ki je ukrotil sile té podzemske,
Da slušajo na mig njegovo voljo!

In urneje mu bega lok po strunah,
In urneje se sučejo plesalci.
Zvižgaje jim uhaja dih iz prsij,
Pekoča rosa stopa jim na čelo.
Kolena se šibé jim iznemogla . . .
Stojèč izvèn plešoče tolpe v kotu
Igrá jim godec z nerazumnim smehom,
In kima z glavo — on samó pozná
Čarôbno silo svojega godala,
Vedoč, da gine v nji teló in duša! . . .
Kakó polega ráдост in vriskanje,
Kakó ozira se vsakdo po njem:
«Mirúj, mirúj!» a godec jih ne sluša.
Tu jeden gost omahne iznemogel,

Napoj rosi krepilen ustna žejna,
In glej, težavno vstajajo plesalci,
Pozabljeno trpljenje je poprejšnje,
Z osuplimi očmi ozira se
Vsakdo po godci in grmèč oglási
Stoter se klic, stotero se vriskanje:
«Ti mojster si, ni večjega na sveti!»

S pijačo rujno polnijo mu kupo,
In vriskajo naproti mu zdravijce.
On stresne z glavo, da se vsipljejo
Po lici mu obili črni kodri,
A potlej, kakor da mu druga misel
Prešinila je glavo, prime kupo,
Izprazni v dušku jo, izpije drugo,
Poprime tretjo še, in po životu
Ognjeno ga zapeče tá napòj.
Z glasovi, ki bobnèč kipé v dvorani,
Topí se glas njegov, vrší iz njih,
Kot grom iz glásov zbegane prirode . . .

Očij upira dvoje se na godca,
In kakor da bi čutil njiju moč,
Obrne se nazaj k sosedni mizi.

Med glásno tolpo vinjenih plesalcev
Sloní deklè, rastí bohotno lepe.
Obličje ji razvnel je ljuti ples,
Razplèl rujavih làs ji teško kito,
Kipečo strast užgal očém globokim,
Pogleda njijna se prekrižata,
Pogleda, kakor svetla dva plamena,
In v duše dnò se vžgeta neizbrisno.
Mráz izpreleta godca in vročina,
Dekletu v prsih zadrhtí srcé;
Za jeden hip se ji povesi pógled,
A znova se uprè na goslarja.
Kot hotel bi izpiti mu življenje.
Raz sedež vstane godec hipoma,
In stopi k nji; goreči diš njegov
Začuti ona na obrazu svojem,
In zgane se, ko prime jo za ráme,
Rekóč: «Kdo si, deklè? Kak zloben duh
Ta kras je dal telesu tvojemu?»

Z glavó prikima ona zadovoljno,
Poželjno se odprò ji ustna pol,
In z glasom, ki zvení mehkó laskavo,
Odvrne mu: «Kak zloben duh? Ti meniš,

Da trebalo je zlobnega duhá,
Če lepa sem? Kakó otročja slóva!»

Primakne godec se tesneje k nji,
Obdene ji rokó okoli pasa,
In zašepeče z glasom sikajočim:
«Če lepa si? Veš li, kakó si lepa?
Obilo videl sem deklet v življenji,
A take zarje, nisem je še videl;
Najprva ti razvneumlješ mi srcé,
Objemi, dèkle me, in moja bodi!
Nikdó ne trgaj od strani te moje;
Udaj se, reci, da se mi udajaš!»

«Haha, dovolj je drzen govor tvoj.
Duhovi vinski govoré iz tebe.
Kdo si? Odkod prihajaš? Kam namerjaš?
Ljudij zahaja tacih dôkaj k nam —
Svojat popotna, z rok živeča v usta;
Kdo vé, če tudi ti ne spadaš k njim?
Ti ljubiš me; kdo pač ne ljubi Zale?
S pravico kakšno govoriš z menoj,
Ti, mož neznan, z dekletom najkrasnejšim?
A bodi! Meni prija govor tak,

Kadar se glási čvrsto in odločno,
Takó si mož, takó te bom ljubila!
A vedi: če z duhovi vinskimi
Moštvó izgine brezobzirno tvoje.
Potem od sebe pahnem te z grohotom —
Haha, dečák mehkužen ni zamé;
To vedi, ljubec, predno se zavežeš!»

Strmèč posluša govor njen, in že
Razsrjen hoče seči ji v besedo,
A v zvonkem smehu, bistrih nje pogledih
Srd izkopní mu, kakor sneg na solnci.
«Kaj pozveduješ po življenji mojem?
Kdo pravi, da šele iz vrste let
Rodí se krasni hip ljubezni tvoje?
Nič nisem jaz; moj dom nikjer; moj pot,
Kjer hočem sam — dovolj! Kaj povprašuješ
Po stvarcah teh, ki nimajo pomena?»
Z nevzdržno silo jo potegne k sebi:
«Hej, zagodite, godci, zdaj na ples,
Vaš mojster plesal bo z dekletom svojim;
Igrajte, da vam počí zadnja struna.

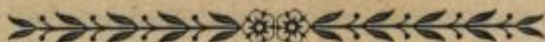
Da vam podrsne lok iz trudnih rok!
Hej, kvišku, gostje! Dosti je pokoja,
Pokoj je smrt! Na ples sedaj, na ples!»

Zavrisnejo strune na glas,
Odzôve se piščal in bas.
Plesalci grmé po dvorani;
Objemi, poljubi, nasmeh,
Ljubezen razkošna v očeh,
Šumenje na sleharni strani.

«Ti solnce si moje svetló,
Življenja ti sreča samó,
Ne bodi mi tudi poguba!»
Nasé jo pritisne razvnet,
In z usten rudečih ji méd
Ognjenega srče poljuba.

«Če vstal bi vkrog naju vihár,
Ne plaši me blisek, udár,
Poguba mi sreče ne zruši!
Če treba, izvoljenec moj,
Zaplešem i v pèklo s teboj,
Noseča vzveličanje v duši! . . . »

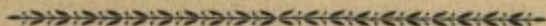

V mračnem gozdu vije svetle niti
Žar jutranji po drevesnih vrhih.
Kakor rahel sèn še plove spodaj
Nad mahovjem megla valovita,
Vije se ob deblih proti luči,
In izgublja v nebni se modrini.
Tu in tam se vzdrami ptič na veji,
Stresne z glavo, razprostrè peroti,
Gleda drobno in zapoje tiho,
Kakor bal bi se, da prva pesem
Zmoti pókoj in somrak slovesni.
Ali že se vzbuja gozd zeleni,
Prvi trósek sine skozi veje,
Po cvetovih zaiskré se kaplje,
Kaplje pestre, biseri blesteči,
Ki na begu svojem izgubila
Noč jih temna je iz kronc svetle.

Živo giblje se priroda v luči;
Kdor je v gozdu, pač sedaj odpira
Srce svoje mlademu življenju!

Kvišku zdajci z maha plane godec,
In osupel zrè okoli sebe.
Prvi glas, ki zazvenèl je z veje,
Iz nemirnih sanj ga je preplašil;
Luč, ki sveti skozi drevje gosto,
Vid pobira trudnemu očesu.
Kdaj, kakó pač je prišel sinoči
Iz plesalcev tolpe nezavestne?
Preko čela si potegne z roko,
Vse v spomin mu zopet stopa živo.
Sebe vidi samega v dvorani,
V naročaji vidi se plesalki.
Ki s pogledom in poljubom vročim
Raznetila mu oči je, čustva;
Nejevoljno strese kodre črne,
Stisne ustna in ob tla udari —
O, kakó pač bil je slab sinoči,
Da udal se je očém omamnim
In besedam sládko laskajočim!
Ali to pač tudi vé in čuti,

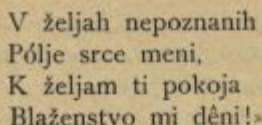

Med zelenjem živim
Naj slavim Gospoda;
Zdi se mi, da moli
Z mano vsa priroda!»

Nehoté je nagnil glavo svojo,
Roke sklenil, kakor da bi molil,
In ko zdajci zadnji glas utihne,
Še drži jih sklenene pred sabo.
V lice blede stopa rudečica,
V ostre črte se mu guba čelo . . .
Slušaj! znova se oglási petje,
In zamaknen je posluša godec:

«Zdi se mi, da nosim
V srci radost méhko,
Oh, morda pa tudi
Nosim tožbo léhko!

Ti posini doli,
Luč nebeška zlata,
Hipno se odpró ti
Srčna moja vrata.

V tihem zraku se gubé glasóvi,
Milo dèkle bliža se po poti.
Solnčen trosek je posinil nanjo.
In zapletel se v lasé ji zlate,
Ona sama je, kot utelesil
Soj nebeški bi se v njé životu.
In osupel gleda nanjo godec,
In lepoti se uklanja njeni.
S pestrim vencem živih poljskih cvétov
Okrasila je Bogá na križi.
Na kolena se zgrudila prédenj,
In molitev čiste duše njene
Plava kakor spev kopnèč v nebеса . . .

Kaj igra ti, godec, smeh na ustnih,
Kaj izginja ti kot senca lehka?
Ali pač se ti budé spomini,
Ko si molil še s pobožnim srcem?
Morda dečka vidiš zdaj pred sabo,

Ki ročice sklenil je k molitvi;
Deček ta si ti, in — o, nikari
Ne otiraj solze iz očesa:
Dnij mladostnih seva v nji blaginja!

Toda le za hip mu polni dušo
Čut milejši, potlej duh uporni
S silo čara oprostí se tega,
Bliskoma se kvišku vzpnè život mu.
Trhla veja pokne mu pod nogo.
Iz molitve se vzbudí mladenka.
Zagoreli tujec stopa h križu.
Dvigne roko in povzame z glasom,
Ki odmeva bridko v duši njeni:

«Kaj li moliš to podobo mrtvo,
Kaj ovijaš trhli les s cvetičjem?
Cvetje drobno se ospè v vetrovih,
Prošnje žive izgubé se v zraku —
Kaj podobi do cvetóv in prošenj?
Rajši kiti s cvetjem samo sebe,
Rajši tudi prošnje v prsih hrani,
Bolje, nego da umrè oboje!
Pojdi, dèkle, tá ti ne pomore!»

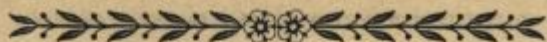

Ona vzdrami se iz lehne groze;
Solnčen pógled se uprè na godca,
Glavo nagne potlej zlatolaso,
In boječe mu velí in tiho:
«O, ne žali mi podobe svete!
Ti si tujec; Bog vé, kje povsodi
Hodil si, kje videl žitje grešno,
Ki zatrlo ti v Bogá je vero;
Bog vé tudi, kam te pot zanese —
Pusti, tujec, duši moji vero,
Mati mila me uči te vere!»

Kakor žalost mu obsenči lice:
«O, pač tudi mene je učila
Vere take mati nepozabna.
Ali nje in vere moje ni več!
Ha, pa bodi! Kaj bi dramil v sebi.
Kar živelo je nekdanje čase —
Vero, dušo, vse sem v grob položil!...
O, kaj veš ti, dèkle, o grobovih!
Véruj, grob je čudna stvar na svetu:
Smrti dom in tudi dom življenja;
Presnavljanje nepokojno v grobu!
Trup razpada v tisoč drobnih praškov,

In iz praškov vzraste bilka živa,
Kadar sije solnce na gomilo.
Dej, kaj vzklije iz gomile moje,
Kjer počiva vera, duša trudna?
Kdaj mi dojde zlato solnce ono?
In v okó ji zatopí poglede,
In s šepetom skoro nadaljuje:
•Tebi, dèkle, tebi pač verujem!
Vera tvoja bi mi pač vzbudila
Vero spečo. Ali, naj počiva!
Ti s prečistim bitjem svojim dramiš
V prsih meni čute nepoznane,
Toda — glas mu polje v strasti divji —
•Pusti, dèkle! Glej, če sploh bi molil,
Pa ne molil bi pri trhlem lesu.
Ki ovila si ga s cvetjem živim;
Ne, pred tebe pal bi na kolena.
Tebe hotel bi samó moliti! . . .
O, nikari, dèkle, se ne pláši.
Saj pozabil sem molitve davne;
Slab, ponižen tu stojím pred tabo —
Beži, beži, čar mi jemlje móči;
V teh očeh se svétijo nebesa,
Njih sijaj mi jemlje pógled, beži!

Gospodov dan. — Veselja glási
Zarano že kipé na vási;
Iz krčme bije ljuti ples.
Cerkvéni zvon odmeva vmes.
V cerkveni hram, na božjo službo
Pozivlje on plešočo družbo;
Gospodov je denašnji dan,
Teló počij, duh bodi zbran.
Dovolj je plesa že in hrupa.
Grehote je prepolna kupa,
Razsrjen zrè, pregrešni rod,
Naté tvoj Bog in tvoj Gospod!
Samó njegova sveta volja
Krepí rodilna tvoja polja;
On migne, on privzdigne prst,
In hipno zvéne kal in brst;

Oh, jasni glas iz temnih lin
Budí mu v srci mnog spomín;
Nazaj mu kliče davna leta,
Mladosti zlate čustva sveta . . .
Nehotoma iz trudnih rok
Podrsne mu nevtrudni lok;
Na prsi glava se mu sklone,
V minulih dnech srcé mu tone.

In ko takó pred sebe zrè.
Življenja hrup vkrog njega vrè.
Sedaj pa čuti roko mēhko.
In mraz život mu strese lēhko.
Na polnih ustnih bujen smeh,
Svetál plamèn v temnih očéh,
Takó stojí pred njim mladenka,
Nevesta mu in zaročenka.
«Kaj tod premišljaš, ljubec moj,
Kaj pógled mi odmikaš svoj.
Kot gledal kje bi zlè prikazni?
Ná, ta kozarec moj izprazni,
Mordà napoj sladák njegov
Prežene tolpo teh duhóv — —
Kaj zrô takó oči me tvoje,
Li ne poznaš neveste svoje?»

Obrne on se pol do njé,
In z glasom ji odsečnim dé:
«Kar ti nazivlješ zlè prikazni,
Rad gledam to in brez bojazni;
A daj, naj si okrêpim duh,
Suhó je grlo, jezik suh —
Poslednji mi prizor izgini.
Nazaj, mladost nazaj, spomini!»

Nji roganje iskri v očéh,
Suhoten ust je njenih smeh,
Da godca v duše dnò zapeče,
Ko srhko mu nevesta reče:
«Takó? V mladost si željno zrl,
V spominih na minulost mrl,
In tukaj ti življenje klije.
Ljubezni moje solnce sije?
Haha, kaj ni te, godec, sram,
Da sred življenja gineš sam,
Da sanje tod otročje sanjaš,
In glavo in život uklanjaš?
Gotovo, to ni ženin moj,
Ki sklenil zvezo je z menoj!
O, godec, pojdi, sram te bodi,
Mladič mi takšen ni po godi!»

Razsrjen on se kvišku vzpnè,
A skoro spet otrplo zrè,
Po kupi vender segne urno,
In zagrohoče se odurno:
«Prav praviš, tudi meni nič
Po volji takšen ni mladič;
O, mož, ki tebe, dèkle, ljubi,
V naróčaj se podí pogubi;
On slušaj le slepilno strast,
Da ta ljubezen bo mu v slast;
A zdi se mi, da zrem trenutje,
Ko ločijo se nama potje,
Na desno ti, na levo jaz,
Ljubezen pa zagrèbe čas!»

Okó zdaj njeno se zablisne,
Po kačje k njemu se pritisne:
«Kakó gorjup je govor tvoj!
A ne takó, ljubimec moj!
Če kdaj stezà drugàm te vodi,
Za tabo pojdem jaz od todí,
Saj veže me na tebe čar,
Ki ne prestane mi nikdar!
Zapòj sedaj, krepkó zavriski,
Iskréno me na prsi stisni, — —

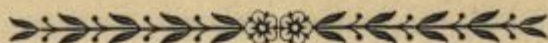

Tam spredaj pa na tleh pobožno
Kleči deklè mladostno, rožno.
Glavó sklonila je molèč,
Na nji trepeče soj blestèč,
In niti svoje zlate, bodre,
Ovija ji v rumene kodre,
Da godec, ki iz teme zrè,
Nehotoma očí zaprè.
Spomín na gozd mu v srci vstaja,
Veselje ga bridkó sprehaja . . .
Kdo vé, mordà pač misli nanj,
Mordà pač tudi moli zanj!
Oh, če zanj moli duša njena,
Kakó bi padel na kolena,
In molil ž njo za sebe sam,
Ostavlil srečen božji hram!
In vender, pobegnite sanje,
Kaj se utapljaš, godec, vanje?
Pač ne srcé, le vroča kri
Pogublja blažje ti močí,
Razpaljene strastí prisega
Kot môra ti na prsi lega;

A potlej plane kvišku spet,
Beži iz hiše božje bled:
»Za hip v nebá sem zrl prostore,
Zamán! — v nebó moj duh ne more;
Ljubezni sem ugledal čar,
A nje ne bodem pil nikdár;
Blaginjo bi užival ljubo,
In moram, moram le v pogubo —
O, ti, ki se nazivlješ Bog,
Otmí, oprôsti me nadlog,
Prerôdi mi, pomládi bitje,
Če ne, končaj nesrečno žitje!«

Gori okoli stolpa
Leta lastovk rod.
Skoro njihova tolpa
Pojde na daljno pot.

Gori z odcvele pláni
Godec na line zrè;
V željah, bóli neznani
Srce mu vrè in mrè.

«Pêkla ognjene strásti
Vid mi jemljó in sluh;
K néba prečisti slásti
Sili zamán moj duh.

Kadar mi jasna duša,
Kolnem svojo slabost;
Ali mračna okuša
Znova grešno sladkost!

Z vami bi hotel oditi,
Zreti neskončno morjé,
V njega vodàh potopiti
Sebe in svoje gorjé!•

Znova danes v gozd jesenski
Stopaš, godec, s hitro nogo.
Divja sapa se ujema
V kodrih tvojih, poje pesem
Na uhó ti čudnoglaso.
Njé ne čutiš ti, ne čuješ.
Glej, že gozd se tod odpira.
Zadnje listje pada z njega;
Po samotnih potih hodi
Nem spomin na dneve prejšnje.
Koder pokne veja trhla,
Pa se zdrzneš in poslušaš;
Kjer strepeče list nizdoli,
S paznim okom se oziraš;
Ali drevje, mah in skale,
Živega ni zreti bitja!
S srcem ti glasno bijočim

Sam stojiš na sredi smrti —
To je bridko čustvo, godec!
Bolje stati sred življenja
S srcem nemim in otrplim! — —
Zdaj okó se tvoje širi:
V dalji vidiš bitje žensko;
Hropeš težko; sezaš k srcu;
Trup nagibaš — ona, ona!
Kaj mrazi te po životu,
Kaj obračaš se in begaš
Plašno k skali mahoviti?
Prosto, godec, dvigni glavo;
Kaj srcé ti pólje v strahu,
Ko nebó se ti odpira? . . .
Glej, že bliža se mladenka,
Kot svetnica božjelepa;
Vidi godca, vzklikne glasno,
Zarudí kot roža mlada!
On pomišlja; potlej hipno
Gre naproti, stopi prédnjo,
In povzame z glasom milim,
Kakor nikdar ni govoril:

Stal je križ pri grmu cvetnem,
Poleg križa stala midva! . . .
O, in tákrat v duši moji
Vstalo čustvo je neznano —
In s šepetom nadaljuje,
In okó se ji povesi:
«Zdi se mi, da bridke solze
Listič veli so kropile — —
Godec, ali nič na svetu
Ne povrne ti pokoja
In radósti izgubljene?
V goslih tvojih spé glasovi,
Kakeršnih še baje nikdo
Slišal ni v dolini naši;
V glasih teh ti žije duša!
In če miren glas veselja
Časih dramí se v godalu,
O, tedaj i v srci tvojem
Tak pokojen glas trepeče!
Ali mora brž umreti,
Ko le jeden hip je živel?
Ali sila, ki rodí ga,
Ne bi mogla ga živíti?
Godec, tega ne verujem!

Kar kedaj se vzbuja v duši,
Temu dano je življenje,
Sicer ne bi se rodilo!
Ali, da se cvet razvije
Iz mladostne šibke káli,
Sam ga moraš ti gojiti!
O, zakaj li ga ne vzgajaš?
Ali meniš, da preteško
Vstvarjati je srečo svojo?
Godec, tega ne verujem.»

On stoji pred njo osupel,
Gleda k tlom in sope težko.
Zdaj ozrè se hitro nanjo:
«Slušaj, dèkle! Ali umeš,
Kaj je dušno moje žitje?
Boj samó je čustev silnih,
Boj, ki s smrtjo le poleže.
Čut premagan ne umrje,
Ker ni dano mu umreti,
On jedino hipa čaka,
Ki ga spet na dan pokliče,
In trenotja tega nima.
Nihče nima v lasti svoji...»

Tiho zdajci nadaljuje:
«V glasih mirnih in vihnih
Žitje vrelo je vkrog mene, —
Ali moreš me soditi,
Če sem dušo vsem odpiral?
Sodi svet, če več vihnih
Glasov nosim nego mirnih;
Njega sodi, kadar zôve
Burne glase mi iz prsij!
O, da bil bi tebe srečal
Prejšnje dni na žitja stezi,
Kdo vé, če bi družih glasov
Zdaj ne nosil v duši svoji!
Iz peklâ bi ti vstvariti
Mogla svetla mi nebesa;
In» — slovesno nadaljuje —
«Tudi zdaj, še zdaj jih moreš!
Glej, življenje me učilo
Čitati je z lica čute;
Tvoje lice je zrcalo,
Kjer odseva duša čista —
Lica tega ne odmikaj:
Enkrat le v očeh naj sinjih
Gledam to, kar bi nositi

Nego kadar se leskeče
V solzi taki... O, kaj vidim —
V tem svetišči, v srci tvojem
Sije slika — ne, nikoli —
Svet se suče okrog mene,
Nikdar — to ni moja slika!
Megla pada na okó mi,
Blazen, zloben sèn me vara . . .
Kje odpira se svetišče,
Da bi meni dalo mesta?
Slušaj, dèkle! » vzklikne zdajci,
« Daj, otèri solzo svetlo,
Da ne zmoti duše moje!
Laž je vse, kar svet razgrinja,
Zemlja laž in laž nebesje,
Laž si ti in jaz — pa dosti.
Še resnica laž je sámó
Nerazumnih čutov naših . . .
Oh, in vender, » deje mēhko,
« Tudi laž je časih lepa!
Prsi hoče mi raznesti
Teh trenutij slast brezmejna,
Ko v okó ti sinje gledam —
O, resnično, v njé verujem! . . .

Stara žena mi odkrila
Nekdaj temno je bodočnost:
Dèkle čisto kakor solnce
Bode ti srcé odprlo —
Dèkle to si ti, in prav je
Dela žena: Ti me ljubiš;
V grobu še jo blagoslavljam,
Blagoslavljam radi tebe!»

Nji gorí obrazek mili
In presrečen smeh igra ji
Na rudečih rožnih ustnih;
Ali žalna senca njemu
Zatemní obličje resno,
In obupno skoro deje:

«Pa še nekaj je velela
Žena stara; kakor kletev
Nosim v srci nje besede:
Srečo njeno boš uničil
In življenje ji umoril,
O, in potlej tudi tebi
Pride kazen — čuj, mladenka,
Kadar grozne té besede

Vzbujajo se v duši moji,
Takrat zdi se mi, da čujem
Divji smeh duhov podzemskih,
Ki prežé na žrtev svojo . . .
O, govôri, dèkle, vèli,
Da so bile laž besede;
Da nihče ne more zreti
In umeti dnij prihodnjih!
Ona gleda nanj ljubeče,
In z nasmehom deje milim:
«Ne udajaj se bridkosti
In bešedam praznovernim;
Godec, tebi to ne prija!
Nikdar roka še človeška
Odgrnila ni zaveso,
Ki zastira nam bodočnost.
In okó človeško nikdar
Gledalo ni dnij bodočih,
Ki nebó jih čuva sámó.
Ko rodí se cvet ljubezni,
Pa skrbnó ga vselej vzgajaj,
In če klije čisto v duši,
Bog ga bode blagoslovil,
Bog ljubezni — njega móli! . . .
O, čemu pozivlješ sence,

Da takó mi gledaš v dušo?
O, in kdo ti daje silo,
Da me dvigaš k luči solnčni,
Kakeršne še nisem videl?
Glej, preslabo je okó še.
Da bi zrlo vanjo krepko,
In srcé namesto bóli
Sreče še ne vé nositi!
Pusti, naj okó in srce
Okrepčá se; naj pozabim,
Naj uničim vso minulost,
Spone teške naj razbijem.
Ki so duh mi uklenile . . .
Potlej, » dé s slovesnim glasom,
«Dvignem prosti pógled k tebi.
Drug, prerojen, srečen človek;
O, sedaj pa v duši svoji
Najti še ne morem zláta,
Da iz njega bi postavil
Čist oltar ljubezni čisti!
In zato le z dalje náte
Gledal bom, doklèr ne stopim
K tebi z dušo prerojeno,
Kjer podoba tvoja svetla

Najde svetlo, vredno mesto . . .
In do tákrat* — kakor solza
Zaleskeče mu v očesu —
«Prôsi záme, da bi zvršil
Veličastno teško delo:
Streti v prah življenje dušno,
Od prahú zlató ločiti
In potem iz tega zláta
Vstvariti življenje novo!
Prôsi, pravim, in če zopet
Dojdem k tebi, pridem boljši,
Ali pa — ne pridem nikdar!»

To je vzkliknil in na prsi
Sklonil glavo, pa izginil
Hitro v gošči za drevesi.

Vihár ponočen vije
Bučèč okoli hiš;
Z obrazom bledim Zala
Poslušà divji piš.

Pred sé šepeče tiho:
«Kakó li to boli!
Zamán po njem vzdihujem
Od jutra do nočí!

Imetje, čast in dušo,
Oh, vse mu izročím,
Da mogla bi na veke
Živeti ž njim, le ž njim!

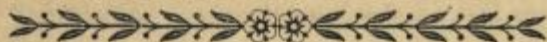
Nemir mi stiska dušo,
Kje bivaš, ženin moj?
Oh, dojdí, da umiri
Srcé mi príhod tvoj!

Ne daj, da mi ostane
Ljubezni le spomín,
Ne daj, da te sovražim
Iz srca globočin!

Če pahneš me v nesrečo,
V obupa temno noč,
Nočí duhove temne
Pokličem na pomoč.

Nočí duhovi temni,
Vam dušo izročím,
Samó da bi živila,
Na vek živila ž njim! »

«Ti torej vender spet prihajaš
Po dolgem času k meni, ljubec?
Izginil teden je za tednom,
Ospél se je poslednji cvet,
Jesén pred zimo pobegnila.
Daj, stopi bliže, da pritisnem
Ljubeča te nasé nevesta!
Ti stresaš z glavo, ti na stran
Obračaš se? Ha, reci vender,
Kaj li pomenja to? Je li
Ohladil mraz ljubezen tvojo,
Obečanja pokopal vroča?
Verjeti nečem, da besede
Slepile so me tvoje le;
Govôri, godec, jaz poslušam!»

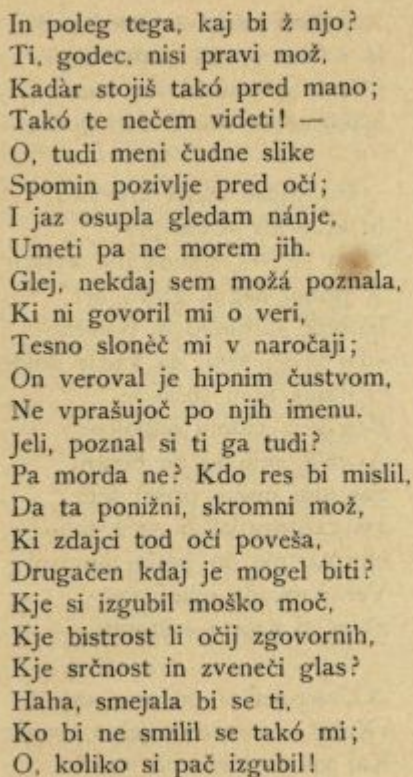
V obraz mu stopa rudečica,
Na stran obrnen ji veli:
«Ohladil ni ljubezni moje mraz,
Obečanj ni pokopal mojih,
A v boljšem čustvu se pomlaja
Srcé mi zdaj, pojí se z lučjo.
Kesam se, da brezumna strast
Prevladala je v duši moji;
Verjeti morem komaj zdaj,
Da mogla biti je ljubezen!
Ne, dèkle, to ljubezen ni,
Ni bila in ne more biti!
Megleno plava za menoj
Življenje prejšnje; čudne slike
Pozivlje mi nazaj spomín,
Nanjé oziram se osupel,
Umeti pa ne morem jih.
In v taki megli valoviti
Spomín mi kaže tudi tebe,
In čuden čut mi vstaja v duši!
To ni kesanje, sram je to,
Da mogel sem se kdaj zareči
In skruniti imé: ljubezen!
Ne, Zala, to ljubezen ni,

V ljubezen jaz verújem drugo,
In glej, zato te prosim: zabi,
Karkoli sem govoril kdaj;
Pozabi, kar sem ti obečal
Omamljen, nevedoč, kaj pravim;
Oprôsti me obečanja,
Oprôsti me — li čuješ me?»

Nji bliskajo oči kot v ognji;
A skoro jim ugasne luč,
Na godca gleda brez življenja.
Trepet samó, ki brstne ude
Sprehaja ji, dokaz je živ
O notranji nevihti njeni.
Zdaj se izvije glasen smeh
Kipečim prsim; njé besede
Glasé v sočutji se zbadljivem
In sekajo v srcé njegovo
Kot otrovane pušice:

«Kakó se pač mi smiliš, godec!
In pa: kakó stojiš pred mano,
Kot deček, ki bojí se šibe!
Ne boj se, godec, šibe nimam,

Napósled padeš še pred mene,
In solzen prosiš oproščenja,
Odveze prosiš činom vsem?
Kakó se res mi smiliš, godec!»

On stisne ustna krčevito.
In krčevito stisne pest;
Život se ves zravna mu kvišku.
A potlej nagne glavo brž.
In reče skromno in ponižno:
«To vedel sem, da kadar dojdem,
Očitanja bom slišal le,
Besede z jedom napojene;
A vedi, njih se ne bojim!
Saj tudi nisem prišel sèm,
Da razgovarjal bi se s tabo —
Oprôsti me, in potlej pojdem;
Verúj mi, da nikoli več
Stezé ti nečem zastopiti — —»

«O, vérujem!» dé ona rezko;
«Kakó si vender smešen, godec!
Kaj vpraša dete po igrači,

On zrè na stran, kot bi ne upal
Ozreti se na lice njeno.
A bliže stopi k njemu ona,
Njé dih mu veje ob obrazu;
Lasé mu gládi z mehko roko,
In z milim glasom se mu laska:
«Ozri se vender náme, ljubec,
Da zopet gledam ti v oči;
Poljubi me, da tvoj poljub
Nebeško slast mi vlije v dušo!
Poljub in pógled, to oboje
Ljubezni bodi mi dokaz — —
Ne stresaj z glavo, ne umikaj
Očij in usten; pazi, godec!
Ljubiti morem jaz brez konca,
Sovražiti pa tudi smrtno.
Če res je, kar si pravil prej,
Da nič ne čutiš v srci záme,
Umri, pogubi se, pogini;
Z očesom suhim zrla bom za tabo
In kakor zèl plevel iz prsij
Iztrgala spomin nate!»

Usmiljenja te prosim le;
Uniči me, a jedenkrat
Govôri še mi z glasom milim . . .
In zdaj mu zagorí obraz,
Omamljen gleda v njé oči.
Zamán upira se njih sili . . .
Ha, godec, stoj! Zlovoljen sèn
Razpenja krila nad teboj;
Li več ne znaš, kaj si govoril,
Čemú si prišel? Godec, stoj!
Glej, tebe čaka bitje čisto,
To bitje bodi angelj tvoj —
Naj te ne zmore hipna strast,
Oprôsti čara se, odidi — —
Čemú li ta nasmeh na ustnih,
Ta smeh bohotni? Godec, stoj! — —
Gorjé! Na vroča ustna dahnîl
Poljub si vroč; končan je boj,
Podoba gine Anke mile,
Umrîl je sèn o sreči zlati,
Ko v srci tvojem ni zlatá:
«Gospod si ti, jaz dekla tvoja . . .»
Ti ljubiš jo, ti spet si njen;
Ti čutiš, da poslednja kaplja

Krví je tvoje otrovana;
Ti veš, da duša ti mrjè,
Ko tone ti život v razkošji,
In vender, vender ne bežiš! — —

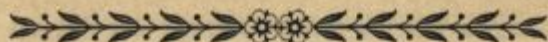
— — — — —
«Na veke bodi, godec, moj,»
Takó se laska mu in gladi
Ljubèč mu črne kodre s čela;
«O, reci tudi ti, da moj
Jedino si, da moj ostaneš! —
Ti kimaš z glavo, gledaš me
Kot prejšnje dni? Haha, ta hip,
Ko je razvneta nama kri,
Ta hip potrdil je zavezo —
Poljubi me — takó — in znova,
Takó — in še enkràt; o, dolgo
Slastí že nisem pila té!
Pač ni ti še umrla moč,
Takó si mož, takó te ljubim!
O, prav je to, da me ubogaš;
Tu bodi, v mojem naročaji;
Ljubezni boljše ni drugod;
Ostani, ljubec, tu na vek!
Kar si govoril v blaznih sanjalah,

Nato ugaša mi spomín;
Saj ljubiš me, saj spet si moj;
Ostani tu, v objetji mojem!»

In on jo sluša, in vesti
Polagoma mu gine glas,
Části mu v prsih čut umira.
«Čarôbno bitje,» siče ji,
«Rodila ni te zemska mati,
Peklò te vrglo je na svet,
Čemú? to ono zna samó
In jaz! Ko pijem polno kupo
Ljubezni tvoje, vem, da tebi,
Da peklu se izročam v last;
Haha, in zdi se mi, da brezдно
I mene vrglo je na svet! . . .
Kadàr zvršim nalogo svojo,
Katero? tega pač ne vem,
Pa vrnem se v globèl nizdoli,
In ti z menoj! A zdaj dovolj:
Razbit je dušni moj oltár —
Govôri, vèli, jaz poslušam!» —

Kaj krokaš v snegu,
Ti črni vran,
Ko godec bega
Čez hrib in plan?

«Li hočeš čuti
Mordà povest,
Kakó mi stiska
Srcé bolest?

Pa morda krokaš
Mi v grob temán? —
Zahvaljen bodi,
Ti črni vran! . . .

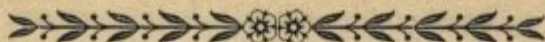
Kakó me peče,
Kakó morí!
Bolesti moji
Hladila ní!

Po svetu mirnem
Okrog vihrám —
Li znaš, kaj to je,
Kaj kès je, sram?

Obèt prelomljen,
Prodana čast,
In vse jedino
Za hipno slast!

Li znaš, kaj to je,
Kaj kès je, sram?
Dovolj! — — Naj idem,
A kam li, kam? —

Pred podobo
Svete Device
Vije Anka
Bele ročice:
•K tebi kipé,
Deva sveta,
Srčne željé
Mene, dekleta!
Solzen pógled,
Bled obraz;
V srci strtem
Smrten mráz!
O, zdaj umem,
Kaj trpim,
Duša moja
Mrè za njim.
Glej na mene,

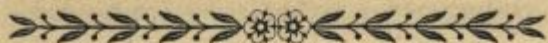

• Deva, nizzdoli,
Bodi tolažba
Meni v boli . . .
Záse ne prosim,
Deva, tebe:
Kaj bi prosila
Reva za sebe?
Ali zanj,
Ki od tod
Brez slovesa
Šel je na pot,
Zanj te prosim,
Sveta Devica,
Ti mu bodi
Blaga vodnica!
Saj je dober,
Plemenit,
Svet mu jedino
Mračí vid;
Ti ga privêdi
K meni nazaj,
Ti pogube
Reši ga vsaj . . .
Oh, usmili

Mene se, njega; ·
Dušo njegovo
Čuvaj zlega,
Ti tolažnica
Tožnih sirot,
Božja Devica,
Čuvaj mu pot! »

Sneg se taja na visokih gorah,
Kjer v kraljevem veličastvu svojem
Mraz je vihtil žezlo s trdo roko.
Hitri viri žuboré po grapah,
Zbirajo se v srêberne potoke
In dolini glásijo novico,
Da prišlà je pómlad zmagovita
In zaséla zračni prèstol gorski.
Zlato solnce, veter lehkonomi,
Ta mogočna pomočnika njena,
Smrt orjakom nosita sneženim,
Spuščata iz tesnih ječ jetnike,
Da prostira daleč po višinah
Rod veseli se cvetic planinskih.
Vkrog in vkrog se sklepa četa pestra;
Iz daljin že tudi v tolpah gostih

Vrača zárod se krilatih pevcev;
S krilom praznjim se krasí priroda.
Praznik bliža se velikonočni.

Ali žitje čudno je v dolini,
Čudno, grešno in pa razbrzdano!
V sveti praznik zemskega vstajenja.
Ko pobožno moli svet vesoljni,
Smeh odmeva, vrisek, grohotanje.
Kaj, če pustil godec je dolino,
Da nihče ne vé, kam je izginil?
V hrup veselja ni potegnil ljudstva
Godec tuji, ono njega je zmotilo,
In če hipno proč se je napotil,
Pa veselja ni odnesel s sabo!
Vsako blažje čustvo tod poginja;
Redko le so čuti glasi resni.
Ki slovesno kličejo k pokori;
Kdor izgubil ni zavesti svoje,
Moli plaho, čaka s tiho grozo.
Kdaj poguba vsuje se v dolino!
In zamán se trudi sluga božji:
Resnim glasom, v cerkvi govorjenim,
Pot zaprli so do svojih hramov,

Ali bolj še srca so zaprli.
V krčmo zdaj se napoti naravnost
Mož čestiti, da bi ondu dvignil
Glas svareči, ne pretèč jim z večno,
Ali s časno jim grozèč pokoro!
Glej, osuplost kaže se na licih,
Šum zamolkel bije po dvorani.
Zdaj tihota; vsakdo radovedno
Gleda nanj, ki nem stojí med njimi,
Nenavaden, čuden gost v gostilni . . .
Ne govôri, starček sivolasi!
Davno že je govor tvoj pozabljen
V srcih grešnih; vere izgubljene
Več beseda ne prizove tvoja;
Nebu, peklu rogajo se s smehom! —
Mêhko bije na uhó jim govor,
Poln sočutja, govor poln dobrote:

«Blágost z vami, mir vam božji bodi!
Vi na mene gledate osupli,
Ker vas v plesu motim nepoklican.
Češ: duhovnik, tod ni kraja tebi.
O, ne bojte se, da bi govoril,
Čemur davno ste zaprli srca;

Da plamena iz globin zijočih,
Da naliva iz oblakov zračnih
Ne pokliče vam na pogubljenje!
Glejte, lepa je dolina naša:
Kar premore zemlja kje zakladov,
Vse vam nudi lepa ta dolina —
O, ne dajte, da prokletstvo božje
Vsuje se na vas in zemljo vašo!
Stojte, srca dvignite v nebesa
In čestite njega, ki veluje
Tajnim silam, Bog neba in zemlje!
Stojte, stojte, dokler ni prepozno!»

V grohotanji mu zastane govor,
Hrup glasán ne dá mu do besede.
«Kaj blebeče starec slaboumni?
Hej, vrzite ga na zrak iz hiše,
Da se zjasni glava mu zatohla!
Kaj nas plašiš? Ali smo otroci?
Kje si v gorah čul grmenje dalnje,
Kje se máje hrib in poka zemlja?
Starost, ljubec, ti slabí možgane,
Ali krepki so možgani naši —
Vèn, vrzite ga od tod na cesto;

In po stezi vodi jo iz vási,
Tira v gozd jo, koder bister potok
Ozko strugo grebe med skalovjem.
Tod postane, s čudnim se izrazom
Pógled temni na deklè upira,
Do krvi si grize ustna rožna;
Kakor gleda žrtev svojo kača,
Predno z zobom jo useka jadnim,
Glej, takó na Anko gleda Zala!

In nasproti si stojita tiho,
A napósled trdo Zala deje:
«Kaj molčíš in zreš pred sebe, dèkle?
Dej. govôri, da začujem glase,
Ki so njega, godca, omamili!
O, slepilo! Kdor očí té vidi,
Ki stidljivo zrô na zemljo vsikdar.
Kdo bi mislil, da mogó upreti
Tudi kdaj se na obličje moško?
Té roké, ki sklepaš jih k molitvi.
Da objeti morejo ljubimca;
In ta ustna, da besede sladke
Govoriti morejo ljubezni?
Ali taka bila si vsikdár in bodeš!

Reci, ali si ga še prisvajaš,
Njega, ki je ženin moj jedino?
Ali veš, da v mojem naročaji
Pred odhodom pil je še ljubezen?
Pojdi, dèkle, njemu si prenežno
In» — z zvenečim glasom nadaljuje —
•Prepobožno! Kar si govorila,
To verjel je morda v prvem hipu,
Ali moj je vender, moj ostane!
Malone se smiliš mi, sirota,
Ko takó pred mano klanjaš glavo —
Godca ti mi nisi mogla vzeti! . . .
O, kakó bi neki čustvo tvoje
Meriti se moglo z mojim čustvom?
Pojdi, dèkle, pusti meni godca,
Jaz do njega le imam pravico!»

Trudni pógled k nji povzdigne Anka:
•Molči, Zala; o, zakaj me mučiš?
Kaj očitaš mi takó ljubezen,
Če drugače mi živi od tvoje?
Toda ako ti je to v veselje,
Da v bolesti grudim se pred tabo,
Bodi torej! Kadar sámó v sebi

Izgubilo je srcé oporo,
Dosti vender, dosti še prenaša!
O, kakó bi sicer še živela?
Tebi, Zala, drugo je življenje,
In drugačno pač trpljenje tudi;
Tebe vzburja le vihář površen,
V dnù ga čutim jaz plačoče duše!
Dokedaj, ne vem, a to pač slutim,
Da umrjem, kadar mi potihne
Ta nevihta! O, srcé mi poka —
Huda smrt, če mrje kdo od bóli!
Bodi! Smrti ne dolžim nikogar,
Zdi se mi, da mir se vrača v dušo ...
Mir ... nebeško, blaženo čutilo!
Jeli, mir je takšen smrti prorok?
Po neštetih urah, ko sem v strahu
Čakala, da k meni dojde godec,
Čutim pokoj, danes čutim pokoj.
Ko me v krčmo je privedla blaznost:
Morda tam bi vedel kdo za godca!
O, kakó sem ondu kopernela,
Ali nihče ni o njem govoril!
Bodi! Mene se ne boj nikari;
To ti dejem: smrt mi seza k srcu,

Pusti — prosim — véruj — o, gorjé mi —
Slábo, Zala — slábo mi prihaja —
Pusti — daj mi, naj za hip na tebe —
Naj na tebe se za hip naslonim! . . . »

Obledela prime jo za ráme,
In s trepetom se nasloni nanjo.
Strah, sočutje, rádot in osuplost
Stresa ude brstnemu dekletu,
A poslušna blažjemu čutilu
S krepko rôko jo podprè sočutno.
«Ti si bolna,» reče skoro mehko;
«To telesce ni za svet vihar ni,
Ki skrivàj ga nosiš v prsih rahlih!
Z našim svetom svet se tvoj ne strinja,
In moči ti nimaš toli krepke,
Da bi vender mogla ga nositi . . .
Bog udari in kaznuj zločinca,
Ki prebudil ti vihár je v prsih
In odšel, ne da bi ga pomiril!
Oj, sirota, le počij ob meni,
Čudno čustvo mi preveva dušo;
Malone bi mogla te ljubiti,

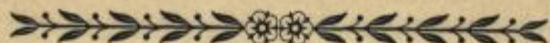
In prositi bi hotela: reci,
Da opráščaš mi besede hude!
Ne vprašuj, kaj čut mi takšen vzbuja,
Ali véruj, da ga ne ljubezen;
Le sovraštvo ga budí do njega,
Ki uničil je i mojo dušo! . . .
Kaj molčiš in stresaš z glavo, dèkle?
Slušaj, nič ni hujšega na svetu,
Kakor kletev je dekliške duše!
To nebó, ki je molitve čulo,
Čulo bode tudi kletev tvojo;
Gori k nebu dvigni rôko v srdu —
Godec, nihče drug ni tvoj morilec! . . .»

Méhko seže ji v besedo Anka:
«O, ne kliči v srdu nanj pogube,
Da ne pride kdaj na tvojo glavo!
Pomiluj ga; prôsi zanj, da sreča
Spremlja ga na potih nepoznanih —
Sódití ne smeš ga s srcem jeznim!
Ti si nekdam ga ljubila, Zala;
Kdo vé, morda tudi zdaj ga ljubiš!

In počasi gré po stezi gozdni,
Negotove so stopinje njene.
Zala zrè za njo z obrazom resnim,
Kakor solza ji blišči v očesu,
Z ustni giblje, kakor bi molila:
«Hodi srečno, dèkle ti sirotno! . . .»

Grom bučí, ognjene kače
Švigajo v dolinski vrt;
Poleg Anke mati plače,
V sobo stopa tiha smrt.

In oči odprè mladenka:
«Ne tožite, mati vi!
Oh, kako pač smrt je grenka,
Ko po njem srcé medlí!

Da le enkrat nanj bi zrla,
Da prišel bi k meni spet,
Rada bi potem umrla,
Mirna bi pustila svet!» . . .

Čuj, nekdo ob duri pahne,
Truden mož prestopi prag,
Zrè, strepeče, k tlom omahne:
«Godec, bodi Bog ti blag!

Vstani, ljubec zaželeni,
Da v oči ti zopet zrem,
Vstani, stopi bliže k meni,
Poleg tebe naj umrem!

Vem, kaj hočeš govoriti,
Kaj strmiš na mene bled —
Vse ti hočem oprostiti,
Saj si tu, pri meni spet!

Ti si tu — oh, daj, pritisni,
Zadnjikrat me še nasé;
V sreči pôlji nepopisni
Žalujoče mi srcé!

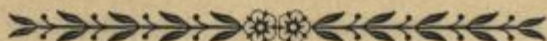
Ne govôri! Pozabila
Bolečine sem, skrbí — —
Bog vas hrani, mati mila,
Z Bogom, mož ubogi ti!» —

Grom — vihar — ognjene kače
Švigajo v dolinski vrt;
Z godcem bledim mati plače,
V sobi vlada tiha smrt! —

„Napósled híti, lok, po strunah danes,
Napósled, gosli, se glasite vé!
Karkoli v strunah spí vihartnih glásov,
Karkoli mehkih spí, na dan sedaj!
Vsa duša moja se izlij v glasóve;
Kot danes, strune, niste nikdar še
Zvenéle mi; življenja tacega
Ni bilo v vas! — Ha, kaj velite, gosli,
Kakó? Da čujem prav? Orodje mrtvo,
Kdo li oživlja te? Li nisem jaz,
Ki vdiham ti življenja krepko silo;
Li ne zvené glasovi v tebi isti,
Ki sam jih nosim v duši? Ha, kakó?
Morilec! — — — To velite vé? Morilec!
Da nosim v srci tudi to besedo?
Morilec! Jaz? O, ne, nikar takó!
S pohlepnimi rokami blaznost strašna

Po srci seza mi; v ušesih bije,
Grmí to grozno mi slovó; temà
Prostira se ob meni neprozorna;
Možgani vrô — morilec — — oh, morilec! . . .
Na glas naj smejem se, — kakó bi jokal,
Na jok mi ni . . . O, ti pregrozno čustvo,
Ki grebeš v srci krvavečem mojem,
Kakó naj te nazovem — o, nikar,
Nikar ne muči me! Da streš me v prah,
Kakó bi se udajal tvoji sili,
A smrti ni, kjer žgè ta strašni ogenj — —
Morilec! . . . Vi, oblaki črnosivi,
Li nimate nobene strele v sebi,
Da strè me v prah? In zemlja širna ti,
Li ne odpreš drobú, da se v globel
Pogreznil bi? Ti moreš me nositi? — —
O, čuj, kak glas! V zvoniku poje zvon —
Kakó poslušam mehke té glasove:
Velika Noč! Priroda mlada vstaja,
Ko vstal je On! . . . Karkoli rod človeški
Zakrivil je, to je izbrisal On!
Kak mir povsod! In v meni, v meni vrè —
Oj, pridite, čutila blažja, k meni,
Naj tudi jaz se veselim godú —

Zdaj postojí, posegne z roko k srcu,
In hrope težko; kakor bridka solza
Zasije mu v očéh, in kakor tožba
Glasé besede se: «O, blago bitje,
Premili angelj ti, da tebe v smrt
Dreviti moral sem brez milosti,
Da je srcé zastalo plemenito —
O, kdo me strašne oprostí pregrehe?
Sam sebi hotel biti bi sodnik,
Ob teh skaláh bi si razdrobil glavo.
V globino črno vrgel se z jasnine,
Pa ne! Od sveta nečem iti sam —
Ti, ki izvor si vse nesreče moje,
Zli duh v podobi brstnega dekleta,
Ti pojdeš z mano, moraš iti z mano!
V otrple ude in v srcé zastalo,
Zasekaj gladni jastreb, vran svoj kljun;
Tvoj vzdih, obupni krik, ki bóli smrtne
Iztiskajo ga grešnemu telesu,
Zvenèl mi bode kakor pesem sladka,
V kateri se umiri moja kri;
S teboj, s pogubo tvojo se osvetim
Zanjó, zasé — haha, osvete le,
Potem na svetu nimam posla več!»

Grměč odgovor se glasi v oblakih,
Njegov grohòt umrè v grmenji tem.
Zdaj dojde v vas; iz strun njegovih zvonkih
Glas prikipí, bolesten, silen glas,
Da mu zastaja kri, kedor ga čuje.
Nov blisek, grom! — «Tako je prav, nebó,
Ti sámó pesem izpremljuješ mojo;
To spev je smrti, spev je pogubljenja —
Kaj gledate takó me, veseljaki?
Li ni vas sram, da tu iz tesnih hiš
Upirate namé očí široko?
Li strah vas je, da je poguben spev,
Ki pojejo oblaki ga nebeški?
Na dan, plašljivci! Ali res ne znate,
Da danes svet slavi vstajenja god?
Glasove té slušajte veličastne,
Ki mi kipé iz strun! Kdo neki more
Ta dan slaviti lepše kakor jaz?
Z menoj! V gostilni zbêri se krdelo;
Pijač najdražjih dosti tam dobite,
Jedij najboljših se šibé tam mize,
In goslij mojih glasi veličastni
Na ples pojó, na ples, na kakšen ples!
Kaj čakate? Za mano, kdor je mož!»

In z brzo nogo stopa proti krčmi,
In z glasnim krikom vrô za njim gledalci.
«Prav praviš, godec, svet obhaja god,
Slavimo s petjem, pitjem ga in plesom!
Zagôdi nam, da novo se življenje
Po žilah vlije nam; ti sam si mojster,
Kaj hočemo, to veš, in ti samó
Igrati znaš, da vstali bi mrličí
In plesat šli po glasih tvojih strun!
Igràj na ples! Že dolgo nismo čuli
Glasóv, ki zemlja nima jih nikjer!»

On stresne z glavo, da se gosto kodri
Usipljejo po tilniku njegovem,
In zaigrá na ples jim bogokletni.
A slušaj! Prvi glas zastane v gromu;
Modrikasta svetloba se prostrè
Po sobi; svetle strele švigajo
Na zatemnelo zemljo — — tiho, godec,
Da Bog te ne udari s silno roko!
«Li čujete?» zakliče jim na glas;
«Tam zunaj sile tajne plešejo;
Duhovi zračni se bijó v prirodi;
Vihár igra jim na šumeči ples —

Plesajte ž njimi, dokler dišete —
Takó je prav, takó vas gledam rad,
Ko slušate brez volje glasom mojim;
Vihár je moj prijatelj; kar velí,
Umejem jaz, in v prsi sem zaprl
Njegà besede, da kipé na dan.
Ko mi velí trenutje; zdaj je došlo — —
O, da bi znali, kaj zapiram v duši!
Vsak glas, ki prikipí iz goslij teh,
Notranjosti je moje del; v slovó
Igram nocoj najblažjemu zakladu,
Plesajte, da v vrtinci vam veselja
Utone čut, srcé, spomín in pamet! »
In silneje odmeva mu godalo,
In strašneje vihár razsaja zunaj.
Za hipom hip, za uro bega ura,
Polnoč se bliža, nihče se ne strezni.
A v gorah vrè; tlà zemska se majó,
Odpira že se zemlja, da sprejmè
V globèl brezdanjo, kar žíví v dolini! — —

Na odru se privíja godcu Zala,
In govórí besede mu sladké;
On kima z glavo, gleda jo z nasmehom.

Vso dušo polni mu osvete misel.
Da znalo bi, nesrečno ti deklè,
Kaj on namerja, o, kakó tedaj
Bežalo bi, todà presrečno si,
Da moreš spet mu gledati v obraz
In dihati, kjer diše on; da čuti
Besede moreš, ki jih govori — —
Kaj tebi, če pogrezneš se v prepad,
On ljubi te, in to ti je dovolj! — —

Polnoč je tu; počasi bije ura,
Zamolcklo čuti so udarci njeni.
Kaj zdrznil si se, godec, nehoté,
Zakaj takó trepeče lok ti v roki?
In té oči — zakaj se širijo
In gledajo takó? Čemú poslušáš,
Li straši te vihá, ta blisek, grom?
Po konci v grozi ti stojé lasjé —
Kaj vidiš, godec, kakšna li obséna
Prikazen čara pred oči ti strašno?
«Oh, ona, Anka!» zaječí na glas.
«Prišla je sém tod — zdaj grozí mi z roko —
Oči upira name — ne, pobegni,

Izgini, čar slepilni; ne, nikakor —
Kdo more — o, gorjé, kaj to pomenja?
Kdo luč ugaša, kaj grmí po sobi —
Hu, črna noč — nalive — odprte so
Zatvornice nebeške — ogenj spaja
Nebó in zemljo, zid se máje,
Potres — o, zdajci se podirá svet — —
Vkrog mene strah, obup na licih bledih —
Kaj vpijete, čemú skoz đuri vèn
Udarjate? Kaj se godí, povejte —
Za Onega, ki vstal je iz gomile,
Ki ne poznate ga, povejte mi,
Kaj se godí? Vi jočete na glas,
Vi padate obupno na kolena
In molite? Kakó, vi molite?
Prokletstvo vam na glavo vsem!
In, Zala, ti, ha, čuj, na glas ti kličem,
Ti tudi dvigaš, viješ tu roké?
Ej, vstani, da pritisnem te nasé,
Da srcece ti strgam iz telesa —
Kak blisek, grom — o, skozi okna, vrata
Prihaja tok, valovi treskajo —
Povodenj — voda raste — više, više —

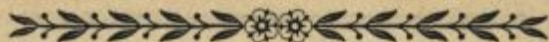
O, reši se, kdor more se rešiti! —
 Čuj, Zala, vstani, ali čuješ me?
 Haha, kakó grmé te grozne vode —
 Glej, tu utaplja se nekdo v valovih —
 Zamán, ne stezaj rok, pomoči ni —
 Tod pleza drug na okno — siromak,
 Izmijte mu, vodé, življenja pege —
 Takó je prav! Čuj, Zala, ti umrješ,
 Umrješ, ali umeš, kaj je to?
 Zdaj vstajaš; k meni se privijaš plašno,
 In giblješ z ustni — Kaj li govoriš?
 Ha, vem, ti hočes, da v objetji mojem
 Umrla bi? Ne, bitje ti nesrečno,
 Prostora tu ni tebi, ali čuješ?
 S teboj ne mara godec iti v smrt — —
 Tu — glej, v vodé te pahnem z roko silno
 Pogúbi se, pogini, zlobni duh;
 Takó — haha, skozi besni grom zveni
 Tvoj zadnji krik — ta svetli blisek
 Obraz mi kaže tvoj — sedaj izginjaš —
 Zavrisni duša moja oproščena:
 Sedaj umrjem rad . . . Vodé, naprej,
 Valovi, v grob me zagrnite svoj.

Zapojte, gosli! Vaš poslednji glas
Naj bode tudi glas poslednji moj;
V glasovih živel sem, v glasovih minem!» —

In blisek, grom — Omamen duh žeplén
Prostrè se nad vodâ grmečih grobom.
V vodâh izgine godec brez življenja!

In val na val! . . . Čez polja mirna
Razlil se je nalive strašan;
Gorjé, dolina, ti preširna,
Prišel je kazni božje dan!
Iz néba vrè pogubno morje,
Grmi na dan iz zemskih tal,
Majè raván, majè pogorje,
Zagrinja vrhe sivih skal . . .

Gorjé ti, rod, ki brez bojazni
Grešil si tu v minulih dneh!
Pravičen Bog je v svoji kazni,
Ta kazen je zatrla greh . . .
Kakó lepé so vode sinje,
Zavzet postaja tujec tod,
In kakor v davnih dneh blaginje
Oživlja se pokôpan rod!

Za goro solnčna luč ugaša,
Iz dnà mehák trepeče glas:
Povodni zvon se pač oglašá,
Kot bi k molitvi klical vas;
Vodé bežé: pred mano vstaja
Dolinski lepi svet razkrit,
Razkošje se in bôl poraja,
Ljubezen zrem in kes srdit!

Vmes bije šum, grohòt udarja,
Demoni srčni se glasé —
Naprej, da sredi se viharja
Srcá nemirna umiré! . . .
Dobrotno Bog naj zmote sodi,
Le zmote so rodile greh!
Izbrisana krivica bodi,
Očiščen greh v valovih teh! —

Buchbinderei
Kleinmayr & Sanberg
Laibach.